

Próbálkozás a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés és másolatszolgáltatás térítési mechanizmusának egységesítésével

A nemzetközi relációjú másolatszolgáltatás mindig is térítésköteles volt, újabban a könyvtárközi kölcsönzés is mindinkább az. Az IFLA 1985. évi chicagói ajánlásának, hogy ti. a kölcsönző könyvtárak a saját országukban megjelent könyvek után ne szedjenek térítési díjat, csak az importból származó állományegységekért, nem nagyon lett foganatja (talán a németországi könyvtárak kivételével), napjainkban pedig már végképp nincs.

A mindmáig döcögő forgalmat teszi még döcögösebbé az, hogy a térítési díjak szedéséről és a „hány könyvtár, annyi szokás”. A leginkább elterjedt szokások:

- a *CRI (Coupon-réponse internationale)* használata,
- a kérések „felbélyegzése” előre beszerzett címkekkel (vignettákkal),
- *letéti számla létesítése*, amelyről lehívják a térítési díjakat,
- esetenkénti *bank- és postai átutalások*.

Ezzel egyidejűleg vannak drágábban és olcsóbban szolgáltató és kölcsönző könyvtárak. Míg a térítési díjak egységesítésére komolyan senki még gondolni sem mer, addig a térítési mechanizmus egységesítéséről 1995. januárjában az IFLA tett egy lépést az újrafelhasználható műanyag kuponok kísérleti bevezetésével.

Ezeket a kuponokat az IFLA Nemzetközi UAP Irodájában lehet beszerezni. Egy-egy kupon ára 8 USD, de van „félpénzen” beszerezhető fél kupon is. Azzal számolnak, hogy egy-egy kupon 15 oldalnyi másolatküldés vagy egy könyvtárközi kölcsönzési tranzakció térítéséhez elég, miközben

hangsúlyozzák: ha valamely könyvtár úgy véli, 2-3 kupont is elkérhet az imént említett szolgáltatási „mennyiségért”.

Az újfajta kuponok legfőbb erénye a korlátlan érvényesség (egyelőre legalábbis: annak igénye). Azok a könyvtárak, amelyek szolgáltatásaik térítéséért tettek szert ilyen kuponokra, más könyvtárakból általuk igényelt szolgáltatások térítésére használhatják fel őket. Ha valamely könyvtár a kuponokat nem kívánja vagy tudja felhasználni, az említett IFLA-hivatalban teljes áron válthatók vissza.

Az IFLA-kuponok használói közé számos nem európai könyvtár jelentkezett, Európában főként Angliában és a skandináv országokban váltak népszerűvé. A többi állam könyvtáraiban most vannak elterjedőben. Magyarországon pl. csak a Richter Gedeon Gyógyszerárugyár szakkönyvtára és információs szolgálata vásárolt eddig ilyen kuponokat (az 1995. évi hivatalos IFLA-adatközlés szerint). Fontos körülmény az is, hogy a BLDCS külföldi partnereitől ugyancsak elfogadja szolgáltatási térítésként a szóban forgó „fizetőeszközt”.

1997-ben fogják a kuponhasználat tapasztalatait értékelni. Abban reménykednek, hogy ez az értékelés jelentős eredményekről számolhat majd be.

/JANOVSKÁ, D.: Nová forma úhrady medzinárodných medziknižničných výpožičných služieb. = Knihnice a informácie, 28. köt. 5. sz. 1996. p. 221–226./

(Futala Tibor)

Könyvtárközi együttműködés regionális szinten

Korábban északi szomszédságunkban is a „rezortizmus” volt a könyvtári rendszer fejlesztésének – mondhatni – tévútja. Ez annyit tesz, hogy a hálózatok szervezése a könyvtárak tárcák szerinti hovatartozása szerint folyt, mégpedig anélkül, hogy regionális szinten mód lett volna a különféle hálózatokhoz tartozó könyvtárak valamennyire is érdemi együttműködésére. Ennek az ellátás látta a kárát, ui. az indokolatlan állománygyarapítási duplikálódások miatt szegényesebb, a tökéletlen feltárás miatt szakszerűtlenebb, a könyvtárak „egymást nem ismerése” miatt pedig körülményesebb volt.

Ezen próbál segíteni a *könyvtárak kooperatív társulása* (a továbbiakban: KKT) elnevezésű program, amelynek célja, hogy regionális szinten (Szlovákiában ez járásokat jelent)

- a nyilvános könyvtári szférán kívül az együttműködésbe az egyéb könyvtárakat is bekapcsolja;
- az érvényes szabványoknak megfelelően koordinálja a társult könyvtárak szakmai tevékenységét;
- érvényt szerezzen az UAP követelményeinek (legalábbis a társulás intézményei között);